

M. ESPERANÇA LLABRÉS TERRASSA

DES DE LA SOLEDAT I EL SILENCI

LA PINTURA DE JAUME MERCANT

SUMARI

Agraïments, 13

Pròleg, 15

Presentació, 19

Introducció, 23

1. Jaume Mercant: biografia i context, 25

1.1. L'etapa de Capdepera, 25

1.1.1. Infantesa i adolescència, 25

1.1.2. Els anys d'aprenentatge, 32

1.1.3. La postguerra. Exposicions importants, concursos i premis, 42

1.2. Una nova vida a Palma, 52

1.2.1. La partida cap a Palma i la dècada dels seixanta, 52

1.2.2. La dècada dels setanta. L'etapa de consolidació i reconeixement. Entre Palma i Capdepera, 56

1.3. L'obra de Mercant després de Mercant, 73

2. Notes sobre la seva personalitat, 79

3. El pintor i l'obra, 83

3.1. Entorn de l'obra: la rellevància del paisatge, 83

3.2. Aspectes formals: la importància de la llum i el tractament de l'espai, 87

3.3. L'evolució de l'obra, 89

3.3.1. Els inicis, 91

3.3.2. Les primeres classes de pintura i les obres dels anys trenta, 92

3.3.3. La dècada dels anys quaranta: el paisatge com a principal mitjà d'expressió, 95

3.3.4. Els anys cinquanta: la definició de l'estil i els primers anys a Palma, 98

3.3.5. La dècada dels seixanta: entre la idealització i la crítica, 107

3.3.6. L'etapa de maduresa en els anys setanta, 115

4. Catàleg de les obres, 125

5. Exposicions i premis, 393

5.1. Exposicions individuals, 393

5.2. Exposicions col·lectives, 394

6. Resum biogràfic, 395

7. Annexos, 399

8. Bibliografia, 405

PRESENTACIÓ

L'objectiu fonamental pel qual he escrit aquest llibre sobre la vida i l'obra de Jaume Mercant és, principalment, el de valorar l'obra d'aquest pintor *particular* en el que és personal i *peculiar*, en la seva manera de mirar, de veure i d'interpretar el paisatge mallorquí, eix de la seva producció. Els motius del meu interès sobre el tema són, d'una part, artístics, per com fa molt de temps que em cridà l'atenció l'obra plena de sensibilitat i poesia d'aquest pintor autodidacta que «mai va viure de la pintura, però sempre va viure per a la pintura» (Capellà, 1989, p. 20), i, de l'altra, personals, una coneixença amb el pintor prou interessant, per bé que escassa. Cal afegir que, arran de la proposta que em van fer en Miquel Flaquer, *Llull*, i l'editorial d'escriure un estudi al respecte, es tancava un cercle que havia començat cap a l'any 1983, amb el treball d'investigació de fi de curs sobre el pintor, quan encara era, exceptuant en alguns àmbits artístics, pràcticament desconegut, i abans de l'exposició antològica que el Govern Balear li dedicà a la Llotja, l'any 1989, moment en què la seva obra es donà a conèixer a un públic més ample.

Altrament, crec que el tòpic segons el qual ningú és profeta a la seva terra es compleix en el cas de Mercant. La relació amb el poble de Capdepera, on Mercant va néixer, ha estat sempre ambigua i contradictòria. De la documentació consultada es dedueix que en moltes ocasions es van produir desavinences i incomprensió quant a la valoració de l'obra del pintor, i que aquest tampoc va saber, o no va voler, correspondre al poble i les seves institucions. Després de l'homenatge que Capdepera li va retre l'any 1977, es va parlar de dedicar-li una casa-museu, però la idea no va prosperar a causa de la falta de serietat política, cosa que segons sembla provocà desacords entre els governants, la família i el mateix pintor. Però, malgrat els malentesos i diferències, Capdepera sempre serà present tant en la vida com en l'obra de Mercant, que continuarà visitant el poble i passarà estius a la seva finca de ses Cases Noves, i pintant el seu castell i els seus carrers, i Cala Rajada i Son Moll; en definitiva, continuarà pintant casa seva, els llocs que estima, la seva pàtria gabellina.

Després de tant de temps, a hores d'ara crec que amb la propera exposició-homenatge Capdepera satisfarà un cert compromís amb la figura del pintor.¹ El llibre representa una petita contribució perquè la figura i l'obra d'aquest paisatgista singular sigui un poc més coneguda i reconeguda.

Lògicament, aquest estudi s'ha fet a partir de la documentació trobada, que ha resultat ser més aviat escassa. Com he dit, Mercant és un pintor classificat de peculiar o particular, en part a causa que es va prodigar poc, a les escasses exposicions i a les minses aparicions públiques, però també per mor de la reduïda bibliografia específica, la majoria dispersa en alguna enciclopèdia i alguns catàlegs o publicacions periòdiques que van des d'articles fins a alguna polèmica, i que, a més, a vegades contenen errors. Cal afegir, així mateix, les exigües entrevistes que va concedir al llarg de la seva vida, en les quals parla d'assumptes personals i biogràfics, de les seves admiracions i influències, i dels diferents aspectes que envolten el món de l'art. El fet que no hi hagi monografies, exceptuant la de Joana M. Palou, i per descomptat cap estudi sistemàtic de la seva obra, m'ha dut a treballar a partir de notícies de premsa, entrevistes en diaris i revistes, crítiques i catàlegs, tot completat amb fons orals, amb tot el que implica haver de resoldre un bon grapat de llacunes i imprecisions respecte a dates i esdeveniments que, en la majoria de casos, s'han pogut contrastar i solucionar.

La part substancial del text ateny a la catalogació de l'obra. Si bé una part estava ja catalogada, un altre nucli la formen obres fins ara inèdites que, independentment de la seva qualitat artística, ens permet tenir un coneixement més complet de la trajectòria i l'evolució de l'obra. La catalogació ha estat possible gràcies a la generositat d'algunes galeries d'art i sobretot dels col·leccionistes privats, que són els posseïdors més nombrosos, puix només una obra pertany a una institució com és el Consell Insular de Mallorca. El catàleg, si bé molt complet, no inclou l'absoluta producció que abraça quasi seixanta anys de trajectòria, bé perquè algunes obres no s'han pogut localitzar, o bé perquè alguns dels propietaris no m'hi han permès l'accés. Malgrat tots els entrebancs, crec que el conjunt de tot plegat proporciona noves dades i aportacions que contribueixen a ampliar perspectives respecte de l'obra i també de la biografia.

La catalogació ha suposat qualche dificultat. El fet que alguns dels quadres no estiguin datats i que l'evolució tècnica no sigui estrictament lineal, dificulta, a vegades, la possibilitat d'enquadrar determinades produccions dins una etapa o època concreta. A més, recórrer als canvis de firma al llarg dels anys tampoc és

¹ Segons la informació facilitada per Bartomeu Melis, *Meyme*, hi va haver un primer intent –d'altra banda, fracassat– de dedicar-li una casa-museu, essent batle Tomeu Flaquer Moll (1975-1978). Posteriorment, hi hagué intenció de recollir i deixar al poble de Capdepera el llegat de Mercant, per part del que aleshores n'era el batlle (1979-1983), Salvador Moll Vaquer, que també es frustrà.

gaire aclaridor, perquè si bé a les primeres obres dels anys vint i a les de la dècada del trenta, llevat d'alguna excepció, utilitza la mateixa tipografia de firma, posteriorment la va canviant dins una mateixa dècada i va repetint els mateixos formats en les dècades posteriors.

Les fotografies del catàleg són majoritàriament d'elaboració pròpia o cedides per alguns dels col·leccionistes, exceptuant les extretes de fonts bibliogràfiques, en els casos en què no s'ha pogut accedir als originals.

Naturalment, aquest treball no és tan sols una mirada a la història personal i artística de Mercant, sinó que la informació aportada està contextualitzada tenint present el seu entorn familiar i personal, a més de les circumstàncies i esdeveniments socials, econòmics, culturals, ideològics i artístics que marcaren els seus diferents moments vitals.

Pel que fa al sistema d'exposició del treball, sempre que ha estat possible, cada un dels apartats segueix un ordre cronològic, per facilitar el recorregut vital i artístic. Amb relació a les cites textuais, lògicament, s'han transcrit en l'idioma original, excepte quan es tracta de declaracions del mateix Mercant, que s'han traduït al català, perquè em sembla que són més fidels al tarannà de l'autor.

Núm. 18.

Sense títol.

1939.

Oli/cartró.

16x20 cm.

No té signatura.

Darrere el cartró hi ha escrit Julio 1939.

Bon estat de conservació.

Col·lecció Bàrbara i Ramon Ginard.

↑ Margalida Servera.

↑ Jaume Mercant.

Inèdit.

Núm. 135.

Puerto de Palma [Port de Palma].

1960.

Oli/tela sobre tàblex.

24x33 cm.

No està signada.

Al revers de l'obra hi ha el títol en castellà: *Puerto de Palma* 1960.

Bon estat de conservació.

Col·lecció Josep Cabrer.

Inèdit.

Núm. 206.

Marina.

1971.

Oli/tela.

60x73 cm.

Datat 71 i signat mercant a l'angle inferior dret.

Bon estat de conservació.

Col·lecció particular.

Exposicions:

1986, Fundació Bartomeu March Servera, Palma.

1989, Antològica la Llotja, Palma.

Bibliografia:

Martínez (1986, Nadal).

Palou, 1989, p. 179.

Seguí, 2001, portada.